

El pròxim 2 de març se comple el vigésim aniversari de la mort del polaco Heinz Chez i el garrote vil instal·lat a la presó provincial, on aquell obsolet sistema mostrà tot el seu poder.

JOSEP CRUSET
El feroz viento de mistral que barría Tarragona la madrugada del 2 de marzo de 1974 recibió al solitario Dodge Dart verde que aparco ante la prisión provincial. Poco más de las 10 de la noche el verdugo de la Audiencia de Sevilla se apeo del coche y recogió del alcaide el garrote vil que iba a realizar la última ejecución en el interior de la prisión provincial. Heinz Chez, un polaco de 33 años, había entrado en prisión unas horas antes y esperaba el momento de la sentencia de muerte.

El garrote de la Audiencia de Sevilla utilizado para ejecutar a Heinz Chez (abajo) en Tarragona. Se aprecian los arreglos que le hizo el verdugo para la ocasión. Fue su último uso.

El joven, el anarquista catalán Salvador Puig Antich, vivía en

Muro, que actuaba como vocal

presidente del Gobierno, almirante Luis Carre-

Heinz Chez, l'últim garrotat

La mort de l'almirall Carrero Blanco, el novembre del 1973, va fer que la justícia militar s'endurís i que molts ciutadans addictes al règim demanessin obertament càstigs exemplars per eliminar els terroristes.

En aquell moment a l'estat espanyol hi havia tres persones condemnades a mort: un guàrdia civil acusat de matar el seu superior, a qui el General Francisco Franco va commutar la pena; Salvador Puig Antich, un militant anarquista acusat de matar un sots-inspector de policia, i Heinz Chez, un rodamón polonès que havia matat un guàrdia civil.

Així, doncs, un cop commutada la pena del guàrdia civil, Puig Antich i Chez foren ajusticiats per venjar, d'alguna manera, la mort del delfí de Franco, l'un a Barcelona i l'altre a Tarragona. Era un dissabte, dia 2 de març de 1974.

Jordi Salvà, l'advocat que va defensar Heinz

El 2 de març del 1974 Heinz Chez moria a garrot a la presó de Tarragona, segons sentència que el consell de guerra li havia imposat per haver matat un guàrdia civil a Vandellòs.

Chez i segurament la persona amb qui Chez va tenir més tracte durant els mesos que va estar a la presó, explica breument de què l'acusaven: "Aquest home va matar un guàrdia civil. Això és un fet real. El va matar al bar del càmping Cala d'Oques. Després es va dir si era un bar de cambres, però no. Eren les quatre de la tarda, i la cambra era holandesa. Ell va entrar-hi amb una escopeta, deu minuts més tard va entrar-hi un guàrdia civil, i Chez va disparar contra ell. Aquest és el fet en si. No n'hi ha cap dubte, com en el cas de Puig Antich. Aquest és un fet aïllat que s'ha fet famós, com el lladre que va acompanyar Crist o com *La Torna* dels Joglars. Al Puig Antich, li havien de buscar un company de cadafal i va ser Heinz Chez".

Qui era Heinz Chez? Heinz Chez tenia trenta-dos anys quan, el novembre del 1971, va entrar a Espanya des de França, on havia

treballat en un bar de Marsella (Provença). Abans havia estat a Bèlgica. Evitava de passar per les ciutats perquè no duia documentació i tenia previst de prosseguir fins al sud i arribar a l'Àfrica.

Pel que es desprèn de les seves declaracions oficials i de les converses que va tenir amb Jordi Salvà i el pare Badell, el jesuïta que el va acompanyar fins a la mort, Chez havia nascut l'any 1939, tot just començada la Segona Guerra Mundial, a Pegredz (Stettin), dins el passadís de Danzig, territori alemany que va passar a Polònia després de la derrota dels nazis. Els seus pares van desaparèixer durant la guerra, quan tenia cinc anys, i va viure en uns quants orfenats. De jove es va unir a un grup de firaires, però els va deixar per vagar sol de l'un país a l'altre. No li coneixien ofici.

Quant a la seva personalitat, l'advocat de Chez, Jordi Salvà, el defineix així: "Era una figura misteriosa, però era un home amable. Em va fer l'efecte que tenia una notable cultura. Em deia que les coses passades no tenien importància. Fins i tot la defensa, la hi vaig haver d'improvisar una mica jo. Era un home molt passiu. Era com un *clochard*, més o menys amable, simpàtic. També devia ser una mica amoral, perquè va entrar en un xalet de Cambrils, i s'hi va estar uns dies, se'n va anar i va agafar una escopeta que hi havia amb les municions, va emportar-s'ho, i se'n va anar caminant fins a Vandellòs, va entrar en aquell bar, s'hi va deixar caure un guàrdia civil i va matar-lo... Era boig —que no ho era—, o és que amagava alguna cosa?"

La sentència. Heinz Chez va matar el guàrdia civil Antonio Torralbo el dia 19 de desembre de 1972, i l'endemà va ser detingut a l'estació de l'Ametlla de Mar (Baix Ebre).

El van jutjar en consell de guerra, nou mesos després, per insult a la força armada, assassinat frustrat d'un guàrdia civil, assassinat consumat del sots-oficial Antonio Torralbo Moral, també guàrdia civil, i per furt i tinença il·lícita d'armes.

L'advocat Salvà explica una part del judici: "Al marge, hi ha una història molt fosca en la sentència dels militars, que és que tres dies abans dels fets, a Barcelona, diuen que Chez havia disparat a boca de canó contra un guàrdia civil, amb la sort que la bala li havia entrat per la punta de la llengua i li havia passat per les cervicals. Va estar vint-i-tres dies de baixa. El dia del judici jo deia a aquest home: '¿Però usted lo ha visto bien? ¿No estaba oscuro? Usted ha dicho que unos días antes unos niños habían roto la bombilla...' i ell deia 'Es este, es este'. Suposo que era el que li havien dit".

El van absoldre del delictes de coaccions i de

Año XXIII - Núm. 1.140 - Madrid, 9 marzo 1974 - Precio: 6 ptas.

Páginas centrales

LA MAYOR
CATÁSTROFE
AÉREA DE
LA HISTORIA

SALVADOR PUIG ANTICH Y HEINZ CHEZ EJECUTADOS

Salvador Puig Antich (a la izquierda) y Heinz Chez fueron ejecutados el pasado sábado día 2 de marzo, en cumplimiento de las sentencias dictadas por sendos Consejos de guerra celebrados en Barcelona y Tarragona, respectivamente, que los consideró culpables, el primero, de la muerte de un subinspector de Policía, y el otro, de un guardia civil. Todos los detalles sobre las últimas horas de los condenados, los antecedentes y los delitos que los llevaron al patíbulo, pueden leerlos ustedes en un amplio reportaje que publicamos en las páginas interiores de este número

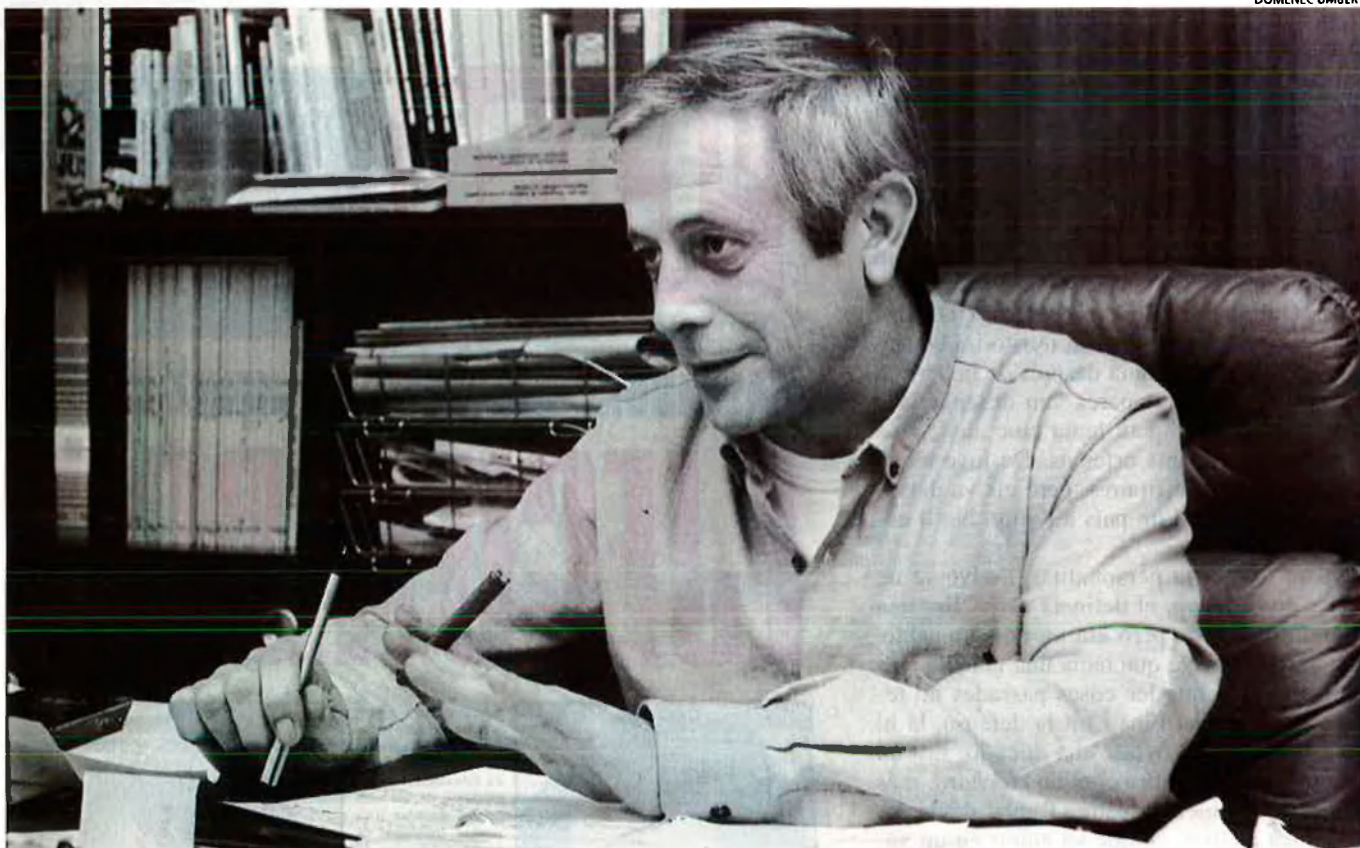

En la primera plana, garrot de l'audiència de Sevilla, utilitzat per a executar Chez. Dalt, la portada del periòdic *El Caso* amb les fotos dels executats. A Heinz Chez li van pintar el bigot per donar-li un aspecte més criminal.

falsificacions de documents públics, però la sentència va dictar "debemos condenar y condenamos al procesado Heinz Chez a la pena de muerte".

Sis mesos esperant l'indult. Quan Jordi Salvà es va avenir a defensar Heinz Chez, el jutge instructor del cas, comandant Eizcuro, li va assegurar que el condemnarien a trenta anys de presó i li va demanar que n'agafés la defensa perquè s'hi podria lluir i perquè vindrien observadors estrangers i "una toga en el Tribunal nos iría muy bien". "D'observadors, no n'hi va venir cap; el judici oral no va servir per modificar res: el comandant auditor, Francisco Muro, portava la sentència escrita des de Barcelona i el va condemnar a mort", explica Salvà.

L'advocat de Puig Antich, Marc Palmés, i el de Chez actuaven conjuntament. Van en-

viar telegrames amb peticions de gràcia al cap d'estat i al papa de Roma. El Col·legi d'Advocats de Tarragona, la resta de col·legis d'advocats de Catalunya i el de Madrid, i l'arquebisbe de Tarragona, Josep Pont i Gol, també s'hi van afegir.

D'aquelles últimes setmanes, Jordi Salvà en recorda: "En aquella època es reunia el consell de ministres el divendres, i recordo que l'últim mes (febrer) cada divendres estàvem a l'espera del que passaria. Hi havia una agonia de divendres a divendres. Heinz Chez era a la presó, tinc entès que molt ben adaptat, i nosaltres li dèiem que no es preocupés gaire: ja el començàvem a enganyar una mica. I en sec, d'un dia per altre, ens comuniquen que des de Madrid han donat l'*enterado y firmado*. Divendres a la nit entra en capella i l'endemà al matí l'executen".

Compliment de la pena: l'execució.

Heinz Chez va entrar en capella a les nou del vespre tocades. Poc després el pare Joan Badell, jesuïta, va anar a la presó amb un pastor de l'església evangèlica per acompanyar el reu tota la nit. Quan el pare Badell hi acudí, no tenia notícia dels fets; els hi van anar explicant pel camí.

Ell recorda així aquelles hores: "Vam passar la nit xerrant, però al mateix temps jugàvem al parxís; jo feia parella amb ell i entre jugada i jugada, conversàvem de tot: de la se-

Dalt, Marc Palmés, advocat de Pujig Antich. Baix, Francisco Franco. Responsable últim dels crims.

va vida de nen, de la duresa dels orfenats, de les ciutats que més li havien agradat (Montecarlo i Roma)... Recordà la primera comunió i aquest record el va portar a manifestar que

ARXIU

era catòlic i que volia morir catòlic... Era el més serè de tots, i fins i tot estava meravellat que li tinguessin tantes atencions, perquè tot el que desitjava li ho donaven: cervesa, cigarrets... Xerràvem, però sempre esperàvem una mica la llum de l'amnistia de la pena de mort, però aquesta llum no va arribar. A les vuit del matí va entrar un funcionari de servei i va dir que no arribava, i que, si era cristià i volia rebre els sagraments, era el moment de fer-ho. Ho va fer amb molt de sentiment, no de rutina".

El botxí, José Mo-

reno, va venir de Sevilla portant amb ell el garrot. Va ser la seva primera feina, i l'última. José Moreno va arribar a la presó de Tarragona a dos quarts de quatre de la matinada va demanar dos homes per aguantar les espatlles del condemnat, cosa que va provocar moments de tensió perquè cap funcionari no ho volia fer.

L'advocat defensor de Heinz Chez no va presenciar el moment de l'execució, però durant l'estada en capella va anar a veure a Chez. "Me'n vaig anar cinc o deu minuts abans, me'n vaig acomiadar amb una braçada. Jo hi anava acompanyat del degà del Col·legi d'Advocats de Tarragona, Enric Yxart. Fins a l'últim moment vam esperar l'indult... Una dada macabra, és que el cotxe mortuori ja era allà mitja hora abans. El botxí era de Sevilla, es veu que ho feia d'amagat de la família. Ho va fer absolutament potiner, no va encertar la vèrtebra, i Chez cridava... Pel que sé, hi va haver dos intents de garrot. L'execució va ser a les nou i cinc, i al cap de deu minuts van obrir la porta d'on érem i va passar el botxí molt de pressa..."

Els últims moments viscuts a la presó. El pare Badell va ser l'última persona que va estar amb Heinz Chez. "Eren les nou, es va acomiadar dels funcionaris, va demanar perdó per si en res els havia molestats, va donar el que tenia al seu company de cel·la portuguès. Li van oferir un cigarret i una copa de conyac; el van emmanillar, va acceptar que li tapessin la cara i va morir abraçat a mi. És el pitjor moment que he passat en la meua vida... A més a més, el botxí sembla que anava una mica begut, es veu que havia pres unes copes per sentir-se més fort; els funcionaris que érem allà i nosaltres mateixos estàvem esverats per l'esdeveniment (...) Li vaig regalar el santerist que em va donar la mare el dia de la missa nova i l'hi vaig posar a la tomba".

Heinz Chez, segons que consta en l'acta de defunció, va morir a les nou i cinc del matí, del 3 de març de 1974, a la presó de Tarragona. Poc abans havia mort Salvador Puig Antich a la Model de Barcelona.

Temps després *Els Joglars* van representar *La torna*, basada en el garrotament de Heinz Chez, i per aquest motiu Albert Boadella fou jutjat per un tribunal militar.

L'any 1975 es van executar les últimes sentències de mort d'Espanya: cinc etarres morien afusellats.

La pena de mort fou abolida, amb alguna excepció d'ordre militar, per la Constitució espanyola aprovada el 1978, en el seu article 15. Actualment, també és fora de les lleis penals militars en temps de guerra.

Dolors Frisach

Portada del 'Mundo Diario'. L'entrada en capella anuncia que la fi està pròxima.

"Turquia està obligada a canviar"

ENTREVISTA A YAÇA KAYA, PRESIDENT DEL PARLAMENT KURD A L'EXILI

Coneix la nova Illacrua!

Envia'ns 15 segells de 15 ptes. (225 ptes) i rebràs tot seguit el darrer número de la revista

La revista alternativa dels Països Catalans

Pl. Catalunya, 9, 4t, 08002-Barcelona
Tel. i fax: (93) 301 17 20